

*Parlem amb en Carlos Ferrater, arquitecte
del Jardí Botànic de Barcelona*

SUMARI

JARDÍ BOTÀNIC

- 2 Editorial: JM Montserrat
- 3 Flaixos
- 4 Aprenuem botànica
- 6 La remodelació de l'estany
- 8 Parlem amb en Carlos Ferrater
- 10 Les nous del Brasil
- 12 Els hostes del Jardí

ASSOCIACIÓ D'AMICS DEL JARDÍ BOTÀNIC

- 13 Breus de l'Associació
- 15 Racó del soci

Núm. 43 BROLLA

Direcció: Josep M. Montserrat
Coordinació: Carme Solà
Consell de redacció: Núria Abellán, Miriam Aixart, David Bertran, Àngel Hernansáez, Núria Macià, Enric Orús, Jaume Pàmies
Col·laboració: Ricard Scoles, Pere Vila Perdiguero
Disseny gràfic: Ramon Martínez
Revisió lingüística: Carme Solà
Impremta: Inspyrame Printing
Paper Cyclus print de 150 g, 100% reciclat
Dipòsit legal: B 7696-2003
2.000 exemplars gratuïts

Editen: Museu de Ciències Naturals de Barcelona i Associació d'Amics del Jardí Botànic

Amb la col·laboració de:
Àrea Metropolitana de Barcelona

**Jardí Botànic de Barcelona/
Associació d'Amics del Jardí Botànic de Barcelona**
Dr. Font i Quer, 2
Parc de Montjuïc
08038 Barcelona
Tel.: 93 256 41 60 (Jardí)
Tel.: 93 256 41 70 (Assoc. Amics)
Fax: 93 424 50 53
a/e: museuciencies@bcn.cat (Jardí)
info@amicjbb.org (Assoc. Amics)
Webs: www.jardibotanic.bcn.cat
www.amicjbb.org

Imatge de la portada:
Stellaria holostea, d'Àngel Hernansáez

Enguany ens han deixat dues persones que han tingut un paper molt rellevant per fer realitat el Jardí Botànic.

La Roser Nos i Ronchera era la directora del Museu de Zoologia quan, a final dels anys 80, donàvem les primeres passes en l'organització del concurs d'idees per iniciar la construcció del Jardí. Va posar desinteressadament la seva expertesa a disposició del projecte i va ajudar-me a modular l'empenta, un punt abrindada, de la meua joventut. Sempre més li estaré agraït per la seva col·laboració i per com va ser al meu costat.

En Jordi Carrió i Figuerola va ser un altre bon amic, generós, amant a les nostres cuites, cercant sempre la paraula justa i el cantó poètic de les coses, irradiant bon humor. Des del seu càrrec de director de museus als anys 90, va construir les complicitats imprescindibles per fer avançar el projecte del Jardí. Tal com ens deia en Pere Duran i Farell, comissionat de l'alcalde Maragall per al Jardí Botànic, els bons projectes comencen sense diners. Sort, però, d'amics com en Carrió, que, tot i creure's en Pere Duran, treballava intensament des de l'entrellat municipal per fer progressar un projecte que es va fer seu des del primer dia. En Jordi va ajudar-nos, tant al Jardí com a la resta del Museu de Ciències Naturals, molt més enllà de la seva jubilació.

Descansin en pau.

JM Montserrat
Director del JBB

FLAIXOS

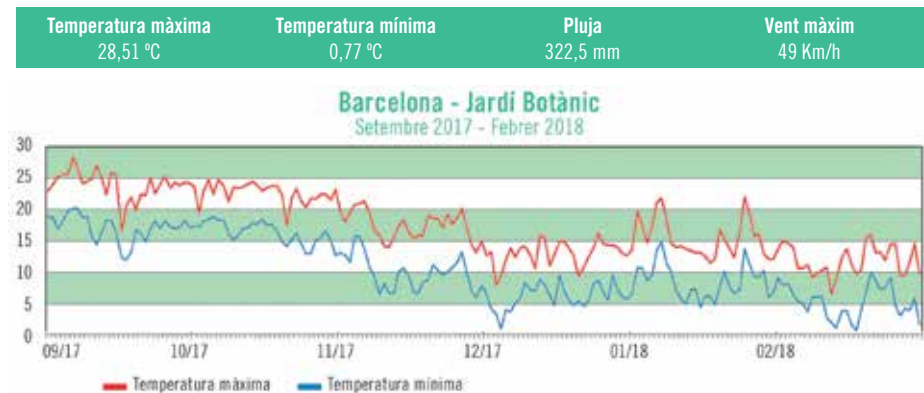
15 d'abril:
Planta't de
primavera

• **Renovació dels principals elements de senyalització del Jardí**
El Jardí Botànic és un museu viu, canviant i a l'aire lliure, fet que provoca un desgast en els suports físics i la necessitat d'una revisió periòdica dels continguts. Per això, l'any 2017 el Jardí inicia un projecte de renovació dels principals elements de senyalització (cartells dels fitoepisodis, faristols de curiositats i pals direccionals), tant pel que fa als suports com als continguts. Es tracta d'un projecte de molta envergadura, tant per la complexitat com pels costos, que es preveu executar en un termini de tres anys. Des que es va inaugurar, al Jardí no s'hi havia fet cap actuació d'aquest tipus.

• **Reobertura al públic de l'Aula Mediterrània**
A final del 2017 es van dur a terme algunes obres d'adequació de l'Aula Mediterrània, situada a l'edifici d'entrada del Jardí Botànic. Les obres van incloure treballs de pintura, construcció d'un envà de fusta, millora de la il·luminació i instal·lació d'una pantalla i un projector. Properament es reobrirà al públic com un espai de benvinguda, on els visitants podran veure un audiovisual de presentació dels diferents centres del Museu de Ciències Naturals de Barcelona i trobaran uns expositors de fulletons en paper.

• **Remodelació de l'estany**
Durant els mesos de desembre i gener del 2017 s'han realitzat obres de remodelació i plantació de l'estany. *Vegeu-ne ampliació a les pàgines 6-7.*

• **Resum dades meteorològiques**
Període: 01/09/2017 - 27/02/2018

La família de les ranunculàcies

Etimologia: El nom de la família fa referència al gènere *Ranunculus*, paraula llatina que significa “granota petita”. Se li atribueix aquest significat perquè moltes espècies d’aquest gènere viuen a prop de l’aigua.

Lesmentada família és una de les set que pertanyen al grup basal de les ranunculals en la classificació de les eudicotiledònies, i representa un 1’6 % de la seva diversitat. Es calcula que van aparèixer fa uns 120 milions d’anys i, tot i que la seva morfologia ha anat variant molt, alguns espècimens com el gènere *Ranunculus* encara conserven trets primitius.

És una família cosmopolita dividida en cinc subfamílies, que acull uns 54 gèneres i 2.525 espècies que habiten llocs frescos o temperats de l’hemisferi nord, tret d’alguna excepció com *Knowltonia vesicatoria*, que és un endemisme del Cap (Sud-àfrica). Se’n troben també en indrets humits o aquàtics, com *Caltha palustris*, o al sotabosc, com *Clematis vitalba*.

Clematis cirrhosa

Les ranunculàcies tenen un origen boreal i és freqüent veure’n la floració durant la tardor-hivern o a principi de la primavera, com ara *Helleborus lividus* subsp. *corsicus*.

Es presenten en forma d’arbustos lianoides o, amb més freqüència, en forma de plantes herbàcies, anuals o perennes, amb un rizoma ben desenvolupat o amb tubercles.

Clematis cirrhosa

Les fulles són alternes, simples o compostes.

Les flors són hermafrodites, actinomorfs o zigomorfs, algunes esperonades, disposades en inflorescències racemoses, cimoses o solitàries.

Aquenies de *Clematis cirrhosa*

Les peces florals es disposen en forma espiral i tenen entre 3 i 15 sèpals, que poden ser petaloides, i de 3 a 15 pètals molt petits o nuls. Els estams són nombrosos, entre 5 i 10 o més.

El fruit pot ser un aqueni, un fol·licle o, rarament, una baia.

Moltes de les espècies tenen una substància, la ranunculina, que pot ser irritant i tòxica per als ramats, com *Helleborus foetidus*, herba que es troba freqüentment en zones calcàries del nostre territori i que s’ha de manipular amb compte, per exemple si en volem recol·lectar les llavors, ja que ens poden irritar el tou dels dits fins a fer-hi sortir butllofes.

Helleborus foetidus

Cal destacar-ne alguns endemismes importants, com *Delphinium bolosii* (Lleida, Tarragona) o *Ranunculus weyerii* (Mallorca), entre altres.

Alguns gèneres tenen interès en farmàcia per les substàncies alcaloides i els glucòsids cardiotònics que contenen, però majoritàriament se’n fa un ús ornamental, com per exemple algunes cultivars del gènere *Clematis*,

planta enfiladissa d’indrets més aviat frescos; d’alguns *Ranunculus*, com les francesilles, o de *Delphinium*, *Helleborus*, *Anemone* i *Consolida*, que vesteixen els jardins amb un espectacle de colors blancs, blaus, roses, grocs i vermells.

Delphinium consolida (diferents cv.)

Les ranunculàcies al JBB:

- Mediterrània occidental: *Aquilegia vulgaris*, *Clematis cirrhosa*, *Clematis flammula*, *Clematis vitalba*, *Helleborus lividus* subsp. *corsicus*, *Thalictrum flavum* subsp. *glaucum*, *Thalictrum speciosissimum*
- Mediterrània oriental: *Helleborus orientalis*, *Ranunculus bullatus*, *Thalictrum calabricum*
- Europa central: *Eranthis hyemalis*
- Canàries: *Ranunculus cortusifolius*
- Sud-àfrica: *Knowltonia vesicatoria*

Text i fotografies: Núria Abellán

LA REMODELACIÓ DEL L'ESTANY DEL JARDÍ

Al Jardí disposàvem d'un estany de grans dimensions, però amb una representació de plantes força pobre. Per corregir aquesta situació se n'ha emprès, amb la col·laboració de l'AMB, la remodelació. L'obra s'ha basat en la construcció de noves jardineres per a plantes d'ambients aigualosos mediterranis, a més d'adequar-les perquè puguin acollir fauna autòctona pròpia d'aquests ecosistemes.

Amb aquesta remodelació es pretén, d'una banda, fomentar la regeneració de l'aigua de manera natural, gràcies a una abundant cobertura vegetal que n'afavoreix l'oxigenació i la depuració, i evita problemes de manteniment per males olors o poca transparència de l'aigua. I, de l'altra, intentar caracteritzar els principals hàbitats i espècies dels ambients aigualosos mediterranis.

La intenció és recrear un ecosistema on la vida flueixi de manera espontània. Tant és així que s'ha inclòs en el projecte la introducció de fauna invertebrada aquàtica, i fins i tots alguns amfibis i peixos representatius de basses i estanys de les nostres contrades.

La flora

Les plantes s'han agrupat imitant la cadena vegetal que apareix al llarg del seguit d'ambients ecològics que es donen de manera natural en els ambients aigualosos. Així, les aliances vegetals representades són les següents:

Molinion (jonqueres mediterrànies): prats humits d'herbes altes, denses i atofades, on predomina l'alba roja (*Molinia caerulea*) junt amb altres graminies, ciperàcies (*Carex sp.*, *Molinia sp.*, *Glyceria fluitans*), umbel·líferes (*Oenanthe sp.*) o juncàcies d'aspecte graminoide (*Juncus sp.*, *Scirpus sp.*).

Glycerio-Sparganion (creixenar): herbassars baixos entre petits cursos d'aigua dominats per créixens (*Rorippa nasturtium-aquaticum*) o créixens bords (*Apium nodiflorum*).

Potamion: hidròfits que viuen al mig dels estanys. Poden ser plantes radicants submergides, com les asprelles o l'api d'aigua (*Ranunculus trichophyllus*), o macròfits arrelats amb fulles flotants, com els nenúfars o l'espiga d'aigua (*Potamogeton sp.*).

Bidention: plantes de sòls xipolls (inundats i fangosos) de les vores dels rius. Hi

Api d'aigua

dominen les poligonàcies (*Polygonum persicària*) i les quenopodiàcies (*Chenopodium sp.*). Són espècies higròfiles i nitròfiles de cycle vital curt, que es desenvolupen al final de l'estiu o a la tardor.

Plantatge d'aigua

Phragmition: vegetació palustre que acompanya el canyissar vora aigües permanents. Pot penetrar fins ben endins de l'aigua com el plantatge d'aigua (*Alisma plantago-aquatica*), o restar arran de riba com el lliri groc (*Iris pseudacorus*).

Magnocaricion: vegetació de grans càrcexs que acompanya el canyissar vora basses, aigües fluctuants o rius intermitents.

Cal dir que la majoria de plantes són d'origen silvestre, recol·lectades en nombroses sortides que s'han realitzat al llarg dels darrers anys per l'equip del Jardí arreu del territori català.

La fauna

L'espai per a la fauna s'ha dividit en dues zones. A sobre de la passarel·la de fusta transitable s'hi ha situat la bassa dels

amfibis, i a la part de baix la dels peixos.

A la bassa dels amfibis s'hi introdueixen capgrossos de les tres espècies presents a Barcelona, provinents dels jardins de Tres Pins i Mossèn Cin-

to: tòtil (*Alytes obstetricans*), reineta (*Hyla meridionalis*) i granota verda (*Pelophylax perezi*). Pel que fa als macroinvertebrats, es farà una avaluació de la colonització natural per decidir si cal introduir-hi alguna espècie que no hi arribi de manera espontània però que sigui interessant de tenir.

A la bassa dels peixos s'hi introdueixen exemplars de fartet (*Aphanius iberus*), provinents de la població del delta del Llobregat, amenaçada per la pèrdua d'hàbitats adequats. Aquesta acció permetrà recuperar una espècie abans present a la ciutat de Barcelona, així com assegurar-ne un lloc de cria per a la població del Delta.

Text i fotografies: David Bertran

Carlos Ferrater (Barcelona, 1944). Arquitecte del JBB

El 17 d'octubre de 1986 Barcelona és nominada seu dels Jocs Olímpics del 1992. Les obres olímpiques afecten les instal·lacions del Jardí Botànic Històric, i així es concreta la proposta d'un Jardí Botànic nou. En quin moment entra Carlos Ferrater en el projecte?

L'Institut de Cultura de l'Ajuntament va convocar un concurs, en què vaig participar conjuntament amb Josep Lluís Canosa i Bet Figueras. De fet érem tot un equip interdisciplinari format per biòlegs, botànics, paisatgistes i arquitectes. Vam guanyar-lo. Posteriorment s'hi han anat fent diverses ampliacions i també vaig projectar l'edifici de l'Institut Botànic, del CSIC.

Els terrenys on s'havia d'allotjar el nou JBB havien estat durant molts anys un immens abocador (unes 14 ha)

de residus urbans. Transformar un espai estigmatitzat, degradat, en un Jardí Botànic modern, ha de ser un gran repte.

A l'hora de concebre els projectes sempre m'ha agradat indagar sobre les condicions ocultes dels paisatges. Més enllà de les condicions físiques de l'emplaçament, n'existeixen altres de contingut més abstracte que tenen a veure amb la tradició i cultura del lloc. El veritable repte era el de crear un nou espai respectant les formes existents, i que fos suficientment flexible com per generar altres espais que recreessin les diferents "mediterrànies" del món. Per això el Jardí Botànic neix de la manipulació del paisatge a través d'una malla geomètrica que té la capacitat de deformar-se i adaptar-se a les condicions específiques de l'emplaçament i que permet construir les formes d'un nou paisatge.

Com s'organitza aquesta malla?

El projecte proposa la utilització d'una malla triangular com a estructura fonamental, cosa que permet diversificar les orientacions amb un mínim moviment de terres, facilitant també la creació de microclimes locals que permeten distribuir les unitats de vegetació d'acord amb les necessitats ecològiques i l'orientació de les perspectives a cada indret del Jardí. L'ordre s'estableix interrelacionant els mosaics amb els transeptes d'acord amb els criteris que proporciona la natura. D'aquesta manera les unitats fitogeogràfiques principals se situen de manera radial, i aquesta composició és el que proporciona un discurs únic en l'organització del Jardí. Es tracta d'un laberint sense centre on l'absència d'escala permet treballar en totes les escales possibles. L'aparent desordre formal que la malla proporciona i que alguns cops podria semblar arbitrari, condueix a la fi a la consecució d'un ordre científic. La malla s'adapta a les necessitats reals del projecte, ja siguin la topografia, els sistemes constructius, la sostenibilitat o l'economia, mentre que el projecte es manté immutable davant les ingerències externes.

Quin paper hi juguen materials com el formigó i el ferro?

En la concepció del jardí totes les decisions projectuals atenen a la idea de sostenibilitat, tant en la construcció

del tancament perimetral com en l'ordre dels diferents fitoepisodis mediterranis del món, el sistema de reg o la mínima utilització de materials. Tot el projecte es va elaborar amb la idea de màxim rendiment funcional y formal, amb el menor esforç constructiu. Els materials utilitzats havien de permetre l'adaptació de l'estructura del Jardí a l'evolució del nou paisatge. D'aquesta manera s'inverteix la relació estructura-ornament. Les plantes i fitoepisodis de les diferents formacions vegetals es converteixen en l'estructura científica del Jardí, mentre que els camins, murs i interseccions es converteixen en el seu l'ornament.

Divuit anys després de la seva inauguració, la vegetació ha pres possessió de l'espai que se li va atorgar. N'està satisfet?

Des del projecte inicial, he pogut veure que el Jardí Botànic ha fet la seva pròpia evolució. S'ha convertit en un projecte amb vida pròpia, que dona cabuda i sentit a l'objectiu per al qual va ser creat i que segueix evolucionant amb la creació de nous espais i petites intervencions o edificis que, sense alterar el concepte inicial, permeten la introducció de noves idees i propostes.

Moltes gràcies!

Carme Solà

D'ON VENEN LES NOUS DEL BRASIL?

Les nous del Brasil, “brazil nut” en anglès, “castañas del Brasil” a Amèrica Llatina, són produïdes per un arbre amazònic majestuós, *Bertholletia excelsa* Bonpl. El nom popular que té en castellà fa referència al fruit, ja que, com molts noms populars donats a animals i plantes a les

Amèriques, sorgeix de l'analogia amb altres espècies conegudes; en aquest cas, amb les castanyes, produïdes per un altre arbre, de fulla caduca, que es distribueix per tot Europa: el castanyer (*Castanea spp.*). En català, però, aquest arbre es coneix com a noguera del Brasil.

La noguera del Brasil ocupa l'estrat més alt de la selva. La copa té forma de paraigua i emergeix damunt del cobricel arbori amb altures de fins a 50 o 60 metres. *B. excelsa* es distribueix per tota l'Amèrica Tropical, especialment a les regions amazòniques del Brasil, Bolívia i el Perú.

La biologia reproductiva de la noguera del Brasil és complexa. Els principals pol·linitzadors són bori-nots (abelles robustes i d'hàbits solitaris) de la subfamília *Apinae*. D'altra banda, la dispersió de llavors és duta a terme per rosegadors de la família de *Dasyproctidae*, principalment l'agutí (*Dasyprocta spp.*). Una de les característiques peculiars del fruit d'aquest arbre és el seu caràcter indehiscent, és a dir, la càpsula llenyosa que acull les llavors no s'obre espontàniament quan el fruit madura, a diferència de la majoria dels arbres de la família de *Lecythidaceae*. Però l'agutí és capaç d'obrir el fruit i

menjar-se'n les llavors. Aquesta funció predadora es transforma en dispersora en el moment que el rosegador enterra les llavors sobrants una vegada s'ha atipat, per menjar-se-les en un altre mo-

ment. Si l'animal acaba oblidant-se de les llavors enterrades, tindran la possibilitat de germinar i així en naixerà un nou arbre.

Des que es coneix la història natural de *B. excelsa*, els biòlegs més conservacionistes asseguren que els rosegadors forestals (agutís, principalment) són els principals responsables de la dispersió de les llavors i per tant els únics agents biològics facilitadors de la regeneració de l'espècie. No obstant això, coneixements més profunds d'ecologia de poblacions i ecologia històrica de la noguera del Brasil estan mostrant cada vegada més que els humans, concretament els recol·lectors de les nous (anomenats «castañeiros» al Brasil, i «castañeros» a la resta de països llatinoamericans),

també contribueixen a la dispersió de llavors, durant el transport, la neteja i/o l'emmagatzematge dels fruits i les llavors. En aquest sentit, els recol·lectors de les nous tenen “un avan-

tatge” en relació amb els rosegadors: la mobilitat humana és molt més gran que la d'aquests mamífers. Si els agutís aconseguïen dispersar les llavors majoritàriament a menys de 100 metres de la planta mare, els humans, gràcies a la seva capacitat de circular pels grans rius amazònics, potencialment podrien haver dispersat les llavors a grans distàncies al llarg de milers d'anys d'ocupació amazònica. Així, hi hauria la possibilitat que la distribució dels boscos de noguera del Brasil en tota la conca del riu Amazones fos fruit de l'acció pretèrita dels pobles de la selva. La discussió científica és intensa, ja que aquesta segona possibilitat trenca, indirectament, amb el paradigma de l'Amazones com a sinònim de selva prístina, “verge” i “intacta” fins a l'arribada de l'home blanc i la seva civilització predadora. En altres paraules, aquesta nova teoria postula la possibilitat que el maneig paisatgista de l'home natiu va arribar a l'“Or verd” amazònic molt abans que la colonització ibèrica.

Text i fotografies: Ricardo Scoles
Ecòleg i professor de la Universidade Federal do Oest do Pará, Amazònia, el Brasil

La cotorreta pitgrisa

La cotorreta pitgrisa (*Myiopsitta monachus*) és una au exòtica provenint d'Amèrica del Sud. Juntament amb la cotorra de Kramer (*Psittacula krameri*), té gran representació i repercussió a la ciutat.

Utilitzada com a mascota, a causa d'individus escapats o deixats en llibertat i per la facilitat d'adaptació que presenta, ha colonitzat diferents indrets. És per això que, des del 2011, n'està prohibit el comerç.

Cotorreta pitgrisa (*Myiopsitta monachus*)

La primera detecció d'exemplars en llibertat a Barcelona (i a Espanya) es remunta al 1975, en què en van ser localitzades dues al Parc de la Ciutadella.

S'alimenta d'una gran varietat de fruits, flors, larves i insectes, i fins i tot pot depredar ocells petits com ara mallerengues o pollets de merla. És fàcil observar-ne a qualsevol zona verda o jardí, sovint penjades en palmeres mentre s'alimenten de dàtils, o menjant-se la gespa dels parterres.

A Catalunya es reproduïx entre els mesos d'agost i desembre, i pot arribar a fer dues postes anuals.

A les àrees metropolitanes ha esdevingut un problema, ja que és extremament sorollosa i perquè destrossa la ve-

getació circumdant per construir-se el niu, que pot arribar a pesar fins a 150 kg. Normalment el construeix amb trossos de branques a la base de les fulles de palmeres del gènere *Phoenix*, preferentment *Phoenix canariensis*, de fullam més dens. Però també se n'ha vist en altres arbres com ara eucaliptus, oms, pins o cedres, i fins i tot en antenes i edificis.

Cada niu, vigilat i defensat pel conjunt de cotorres que l'habiten, acostu-

Cotorra de Kramer (*Psittacula krameri*)

ma a presentar més d'una cambra, on s'allotja una parella i els seus pollets.

Al Jardí es pot observar sobretot a la zona de Canàries, al bosc termòfil, ja que hi tenim els exemplars de palmera canària, on nia, però es veu fàcilment per tot el Jardí. És gregària, amb un vol ràpid i normalment no gaire alt.

Actualment no hi ha un mètode d'actuació definit per controlar l'espècie; només s'actua sobre aquells nius que poden crear un risc al visitant per perill de caiguda.

Text: Núria Macià

Fotografies: Pere Vila Perdiguero

Activitats destacades de l'Associació d'Amics del Jardí Botànic. Tardor-hivern 2017-2018

Les activitats de la tardor s'inicien l'onze de setembre amb el concurs de fotografia, enguany a la seva vuitena edició, amb una participació de 63 imatges i el lliurament de premis per als dos primers classificats, que es va fer en el tradicional sopar de Nadal.

FOTOGRAFIA: ARXIU AARB

El 30 de setembre i el 21 d'octubre es van fer dues matinals botanicoculturals per l'Eixample de Barcelona, amb una nombrosa assistència. Hi descobrírem alguns espais i arbres singulars de la ciutat.

Del 3 al 10 d'octubre uns quants socis van gaudir del viatge a Galícia. Van visitar-hi *pazos* d'Ourense i Pontevedra i assistiren al Festival del Jardins d'Allariz.

El 8 d'octubre es va fer la tradicional festa de la tardor, el Planta't al Botà-

nic. Jornada de portes obertes amb la participació de més de 1.800 visitants.

FOTOGRAFIA: ARXIU AARB

El 22 d'octubre, de la mà de Josep Maria Panareda, excursió botànica i micològica al castell de Montsoriu. Hi vam visitar el castell i hi descobrírem bolets i plantes singulars.

Al llarg de la tardor hem fet una àmplia oferta formativa de cursos i tallers, en què destaquem:

- 14 d'octubre. En Miquel Viñals, el nostre secretari, ens ofereix un taller matinal de jardineria pràctica a la Masia del JBH, amb la participació de socis i amics.
- 28 d'octubre. Taller de *kokedames*, que ens facilita el nostre jardiner de l'hort de la Masia, en Pere Casbas. Una introducció a aquest art japonès de plantar les plantes.
- 4 de novembre. En Juanjo Pardo ens ofereix per segona vegada el curs

de bonsais (la primera sessió de les tres previstes), on aprenem a cuidar, trasplantar i fer les accions necessàries per mantenir viu el bonsai, un art i una filosofia en la manera de cultivar i fer créixer les plantes.

– 18 novembre. En Carles Puche imparteix el curs de dibuix botànic, aquesta vegada al JBB, on força participants gaudeixen de la gran expertesa del docent en diferents tècniques de dibuix del natural.

Teges spicata

Conjuntament amb la Filmoteca de Catalunya, del 22 novembre al 5 de desembre es va realitzar el tradicional cicle *Cinema i jardí*, amb una notable participació: 860 persones i 8 films projectats. El 2 de desembre, amb la col·laboració de l'Eduard Parés, es va fer una xerrada sobre "Arbres monumentals de Catalunya" i es va aprofitar per observar els arbres més alts de la ciutat, al JBH, i revisar-ne les mides.

El 9 de desembre es va visitar per segona vegada aquest any el Museu de Cultures del Món, ja que el primer cop ens van quedar moltes col·leccions per veure. Vam poder gaudir molt dels tresors que guarda aquest equipament, de la mà d'una guia del museu. El 17 de desembre es va celebrar el tradicional Dinar Popular de Nadal, amb el lliurament de premis del Concurs Fotogràfic. Hi van participar més de 47 socis i amics.

FOTOGRAFIA: ARXIU JBBB

Al llarg de tota la tardor hem gaudit de la jugatecambiental, que es fa al JBH amb l'ajut de l'Àrea Metropolitana de Barcelona. Cada diumenge al matí, activitats mediambientals per a petits i grans. També s'ha anat fent una visita guiada al JBH cada primer diumenge de mes.

FOTOGRAFIA: ARXIU JBBB

EL RACÓ DEL SOCI

Amb el nou any, 2018, s'han iniciat ja algunes activitats, d'entre les quals destaquem:

- 13 gener. Visita a l'exposició "Oceans", al Museu Blau, en què participen 27 persones. Una guia del museu ens facilita la visita i ens introdueix en el meravellós món oceànic.
- 27 gener. Visita guiada a l'exposició "Després de la fi del món", al CCCB, amb la participació de 17 socis i amics.

FOTOGRAFIA: PERE VIVES

Agenda d'activitats previstes per al primer semestre del 2018

- 10 de febrer. Segona visita al MNAC per acabar de veure les col·leccions que no vam poder gaudir a la primera visita.
- 17 de febrer. Assemblea general de socis, amb la presentació dels comptes del 2017 i el pressupost del 2018, així com la presentació del programa de curs.
- 18 de febrer. Comença al JBH la temporada de jugatecambiental: cada diumenge fins al juny, per a famílies.
- 24 de febrer. Segona sessió del curs de bonsais, aquest per aprendre a trasplantar-los.
- 4 de març. Matinal botànica i orquidològica al Turó de Montcada, amb la col·laboració del Dr. A. Romo.
- 4 de març. Visita guiada de cada primer diumenge de mes al JBH, a les 12,30 h, per descobrir la màgia dels sots de la Foixarda.
- Del 13 al 20 març. Viatge a Jerez i Doñana.
- Del 29 de març al 2 d'abril. Participació al festival "De Flor en Flor", del Poble Espanyol.
- 14 d'abril. Tercera sessió del curs de bonsais.
- 15 d'abril. Festa de primavera: Planta't al Botànic. Jornada de portes obertes.
- 21 d'abril. Sortida orquidològica.
- 29 d'abril. Excursió botànica

...i moltes activitats més!

I a partir del mes de maig, iniciem els actes de celebració dels 25 anys de l'Associació, amb una festa infantil, el 6 de maig, i diferents actes de reconeixement de guies i voluntaris. Altres activitats seran un itinerari botànic de Montjuïc, el 26 de maig; l'acte central de presentació dels 25 anys, el 2 de juny, i el sopar de germanor d'inici d'estiu, el 16 de juny, a la masia del JBH, per a socis i amics.

FOTOGRAFIA: PERE VIVES

La nostra llavor fa créixer el Jardí

Ranunculus asiaticus. Moble H. © CMCNB. Fotografia: Jordi Vidal

**Associació d'Amics
del Jardí Botànic**

www.amicsjbb.org

**museu de
ciències naturals**
de Barcelona

Consorci format per
l'Ajuntament de Barcelona i
la Generalitat de Catalunya

www.museuciencies.cat
www.agenda.museuciencies.cat
www.blogmuseuciencies.org
www.facebook.com/museuciencies

museuciencies@bcn.cat

Museu Blau
Parc del Fòrum

**Jardí Botànic
Jardí Botànic Històric**
Parc de Montjuïc

**Museu Martorell
Laboratori de Natura**
Parc de la Ciutadella

AMB Àrea Metropolitana
de Barcelona

Institut Botànic de Barcelona
Centre mixt CSIC-Ajuntament de Barcelona

**Associació d'Amics del Jardí Botànic
de Barcelona**

**Associació d'Amics del Museu de
Ciències Naturals de Barcelona**

**El Cercle del Museu de Ciències
Naturals de Barcelona**